

Dluhová problematika jako předmět plánování sociální politiky na regionální úrovni a role veřejné správy v tomto procesu

Mgr. Jan Mandys, Ph.D., Mgr. Michaela Nosková

Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní

XVII. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách

18. – 20. 6. 2014 Hustopeče

Zadlužení jako problém současné společnosti

- Motivem českých domácností k zadlužování je významná orientace na spotřebu, růst životního standardu a reálné mzdy. Dále sem patří změněný náhled na dluhy, příklon k osobnímu vlastnictví bytů nebo snadná dostupnost úvěrů.
- Na straně poskytovatelů půjček pak můžeme sledovat základní tendence jakými je silný marketing a v některých případech i ochota slevit ze svých marží.
- Zároveň si musíme uvědomit, že v naší společnosti se výrazně projevila orientace směrem ke konzumu a stálému uspokojování potřeby hédonismu a také životní úroveň v letech 1997 až 2007 stoupala. Dluhy jsou silnými finančními nástroji, které umožnily celé řadě lidí, aby zažívali historicky nejvyšší standard.

Finanční zodpovědnost a inteligentní využití moci dluhu.

Dluhy jako předmět zájmu komunitního plánování ve městě Pardubice

Posláním komunitního plánování je zajišťování dostupnosti sociálních služeb. Konkrétně se jedná o zjištění stavu poskytování sociálních služeb v dané lokalitě a zároveň potřeb, které nejsou naplněny. Tyto dva parametry jsou srovnány s množstvím finančních prostředků, které obec na sociální služby vynakládá. Komunitní plánování sociálních služeb je tedy metoda, kterou lze na úrovni obcí nebo krajů plánovat sociální služby tak, aby odpovídaly místním specifikům i potřebám jednotlivých občanů. Komunitní plán vzniká v procesu vzájemných konzultací a je konsenzem mezi tím, co je možné, a tím, co bylo označeno jako potřebné či prioritní.

Dluhy jako předmět zájmu komunitního plánování ve městě Pardubice

V rámci komunitního plánování sociálních a sociálních služeb ve městě Pardubice se dluhovou problematikou zabývají monetárně dvě pracovní skupiny:

- „Osoby ohrožené sociálním vyloučením a v obtížné životní situaci.“ (Ad1)
- „Rodiny s dětmi a mládež.“ (Ad2)

Dluhy jako předmět zájmu komunitního plánování ve městě Pardubice

AD1) Skupina identifikuje dvě zásadní hrozby, které se váží k diskutovanému tématu. Jedná se o:

- „Přibývá seniorů bez domova a invalidních důchodců (bez finančních prostředků)“.
- „Zadluženost osob (všechny věkové kategorie - zadluženým se nevyplatí pracovat)“.

Sociální síť ve městě není nastavena na nárůst osob bez finančních prostředků a zároveň osob bez nároku na ně. Celá řada uživatelů (i těch potencionálních) pak nebude mít zdroje na jejich financování. S tím souvisí to, že v dané oblasti neexistuje možnost, jak zlepšovat situaci cílové skupiny na trhu práce a to i bez ohledu, že vzhledem k dluhům se cílové skupině nevyplatí legálně pracovat.

Dluhy jako předmět zájmu komunitního plánování ve městě Pardubice

Ad2) Skupina identifikuje jednu zásadní hrozbu:

- „Chudoba a zadlužování rodin“

Skupina vidí velký problém ve stále se prohlubující chudobě a zadlužování rodin a zhoršené socioekonomické situaci společnosti jako takové, která dopadá na velkou část osob – nejen uživatelů sociálních služeb. V této souvislosti by bylo nezbytné zefektivnit spolupráci s Úřadem práce Pardubice, který by mohl výrazně pomoci situaci klientů řešit a podpořit tak dlouhodobou práci sociálních pracovníků s konkrétními klienty. Aktuálně skupina zaznamenává nejednotnost v přístupu pracovníků Úřadu práce, v některých případech nejednotnost v interpretaci zákona a nepřijímání žádostí dávky hmotné nouze.

Pozn. Hmotná nouze byla nejprve na obcích, teď na ÚP a od ledna 2015 možná opět jinde.

Dluhy jako předmět zájmu komunitního plánování ve městě Pardubice

Boj proti chudobě a zadlužování rodin – společný cíl v rámci akčních plánů

Definice problému	<p>Problematika zadluženosti cílových skupin PS KPSS v posledních letech narůstá a stále bude narůstat včetně počtu osob, které nedosáhnou oddlužení. To představuje jeden ze základních problémů sociální práce, neboť zadlužené uživatele prakticky nelze motivovat ke změně. S tím se pojí budoucí problémy, kdy lidé s dluhy v seniorském věku, ale i nižším nebudou mít adekvátní finanční prostředky pro přežití, tzn. nárůst chudoby a s tím spojených sociálně-patologických jevů. V současné době neexistuje systémová pomoc osobám s dluhy. Většina organizací řeší problém individuálně. Na dluhové poradenství se specializuje Občanská poradna Pardubice, kde je průměrná čekací lhůta 14 dní. Některé organizace poskytují komplexní dluhové poradenství, ale pouze pro uživatele svých služeb.</p>
Aktivity řešení	<ul style="list-style-type: none"> - Je nezbytné zjistit informace z krajského úřadu, jaká je provázanost sociální politiky v této oblasti na úrovni kraje a města. - Informací je po organizacích mnoho, neexistuje však ucelený koncept poradenství včetně zaměření do oblastí jako např. vzdělávání veřejnosti (nutnost zvyšovat finanční gramotnost), dlouhodobého vzdělávání sociálních pracovníků. - V současné době pracovní skupiny neví, jakým způsobem konkrétně téma uchopit. Výsledkem je tedy hledání cesty, jakým způsobem dluhovou problematiku uchopit komplexně tak, aby byl systém efektivní v rámci všech zapojených organizací a dalších souvisejících subjektů se zaměřením na dvě úrovně problematiky: 1. finanční gramotnost; 2. dluhové poradenství jako tako takové. Je otázkou, zda hledat organizaci, která bude realizovat a zajišťovat aktivity s problematikou spojené, či problém bude řešen v rámci všech organizací. - Pokusit se využít veřejných medií k přenosu důležitých informací o financích a to směrem k občanům pardubického regionu. - Mapovat a propagovat informace o možnostech zaměstnání/nosti. - Možnosti setkávání odborných pracovníků, zjišťovat aktuální projekty, informace k prevenci zadlužování a osvětě finanční gramotnosti, aj.

Role veřejné správy při plánování sociální politiky

Zákon číslo 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů ukládá veřejné správě dle paragrafu 92 až 96 jasně definované činnosti, které má v oblasti sociálních služeb (sociální politiky) vykonávat. Jedná se nejenom o činnosti související s poradenskou a další odbornou činností v sociální práci, ale zákon ukládá povinnosti kontrolní a koordinační.

Politická reprezentace promítá své vize o fungování sociálního prostředí do konkrétních projektů. Tyto vize jsou pak realizovány prostřednictvím příslušných odborů místní samosprávy. V kontextu této úvahy může docházet k většímu či menšímu nesouladu mezi vizí politika a definovanou potřebou občanů, uživatelů sociálních služeb a v neposlední řadě poskytovatelů. Poskytovatel sociálních služeb v celém procesu hraje ambivalentní roli. Jednak musí respektovat a hájit zájmy svých uživatelů na straně jedné, na straně druhé pak musí naplňovat zakázku veřejné správy, která je stěžejním donátorem (poskytovatelem dotací) aktivit pomáhajících organizací.

Role veřejné správy při plánování sociální politiky

Plánování sociálních služeb nelze realizovat pod patronací jiného subjektu, než je veřejná správa. Vzhledem k organizačnímu zajištění a nezastupitelné úlohy místní samosprávy není možné předpokládat, že by si nějaká nezisková organizace či soukromá osoba zajišťovala koordinaci komunitního plánování, neboť by řízení jiným subjektem bylo neefektivní. Místní samospráva jako jediná disponuje jak politickým, tak finančním kapitálem.

Role veřejné správy při plánování sociální politiky

Role veřejné správy se do značné míry odvíjí od toho, jakou podobu má síť sociálních služeb mít, kam regionální management směřuje své vize a zároveň finanční prostředky ze svého rozpočtu. Důležitou proměnnou je v tomto případě v našich podmínkách diskreditovaný pojem politická odpovědnost.

Pouze jasná pravidla a systémy pro uvedená témata, mohou pomoci jasně vymezit místo veřejné správy v celém systému komunitního plánování a mohou ukázat roli regionálního managementu s ohledem na faktickou realizaci sociální politiky

Role veřejné správy při plánování sociální politiky

Situace v sociálních službách ve městě Pardubice“. Celkem se výzkumu zúčastnilo 827 respondentů. Pro potřeby tohoto textu je důležité zapojení volených zástupců do této analýzy. Z celkového počtu 39 zastupitelů bylo ochotno odpovídat 18 respondentů. Z hlediska třídy a jeho článku zadavatele tvoří politický aspekt právě zastupitelé města. Zastupitelé měli ve výzkumu reflektovat znalost svých voličů. Dle jejich názorů se o sociální oblast veřejnost zajímá následovně (seřazeno za sebou dle pořadí):

- Sport, doprava a zdravotnictví
- Životní prostředí.
- Kultura.
- Školství,
- Bezpečí v obci, pracovní příležitosti.
- **Sociální věci.**
- Sousedské vztahy.

Z těchto preferencí je jasné, jak zajímavé téma pro regionální reprezentaci sociální politika fakticky představuje. Od toho se pak odvíjí praktické postoje veřejné správy k řešení dané problematiky.

Role veřejné správy při plánování sociální politiky

Pakliže analyzujeme dluhovou problematiku, tak je zřejmé, že většina osob nemá perspektivu své dluhy řádně platit. Pokud subjektivně posuzují výnosy z toho, že dluhy splácejí a porovnají si, kolik finančních prostředků jim zbude na pokrytí individuálních potřeb, nenacházejí motivaci pro legální práci a raději pracují „na černo“ bez predikce, co jim toto konání přinese v dalších fázích života, např. stáří (ztráta nároku na výplatu starobního důchodu, výplata pouze existenčního minima apod.). Veřejná správa musí hledat kompromis mezi uspokojením věřitelů a motivačními pobídkami dlužníků. Zároveň je nezbytné na úrovni vládní politiky transformovat systém pomoci zadluženým osobám tak, aby do budoucna nevznikal problém, co se starými (často nemocnými) lidmi bez finančních prostředků. Zde je nezbytné si uvědomit, že pobytové služby, na něž budou tyto osoby vzhledem ke svému životnímu stylu odkázány, patří k finančně nejnákladnějším druhům služeb vůbec.

Role veřejné správy při plánování sociální politiky

Veřejná správa by ve své roli měla vhodně doplňovat role ostatních zainteresovaných stran a měla by jim být rovna. Této rovnosti však nelze dosáhnout, neboť veřejná správa naplňuje politické vize jednotlivých vládních stran, bez ohledu na typ úrovně veřejné správy a jako jediná disponuje největším kapitálem pro praktický výkon sociální politiky. Tyto uvedené aspekty ji však zavazují k tomu, aby svou moc nezneužívala a snažila se maximálně naplňovat princip rovnosti.

Zapojení místní komunity do řešení problémů je sice procesem náročným, avšak představuje velmi efektivní metodu, jak problémy reálně vyřešit. Zapojení zájmových subjektů dále zvyšuje odpovědnost, posiluje pocit sounáležitosti a šetří finanční prostředky.

Závěr

V případě, že bychom hledali definici pro roli veřejné správy, musíme vycházet z toho, že současná veřejná správa se teprve své roli efektivního plánovače učí. Někdy s většími, jindy s menšími úspěchy.

Klíčovou determinantou úspěchu je pak odpovědnost úředníků za realizovanou strategii a odpovědnost politické reprezentace za respekt k potřebám společnosti.

Dluhy viz SLIDE 12

Děkuji za pozornost

Mgr. Jan Mandys, Ph.D.

Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní

Ústav správních a sociálních věd

Studentská 95, 532 10 Pardubice

Tel: (+ 420) 466 036 171

E- mail: jan.mandys@upce.cz

